

СИСТЕМА ПРИРОДООРІЄНТОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗНЗ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Кутик О.М.

Україна, м. Запоріжжя, КЗ «ЗОШПО» ЗОР

Школьна В.В.,

Україна, Запорізька обл., Кам'янсько-Дніпровська ЗОШ І-ІІІ ступенів № 3

Більшість вчених визнають, що головним завданням сучасної екологічної освіти є спадкоємність та розширене відтворення екологічної культури. Однак необхідно визнати, що не слід зводитися до освоєння екологічних знань. Екологічна освіта повинна стати засобом формування активно-позитивного відношення до довкілля. Сьогодні для загальноосвітнього навчального закладу є досить актуальною тема екологізації освітнього процесу, який ми розглядаємо як діяльність по формуванню екологічного мислення, поширенню екологічної культури серед педагогів, учнів, батьків. Основою цієї діяльності виступає виховання відчуття відповідальності за збереження життєздатного середовища і благополуччя біосфери в цілому, що спричиняє за собою необхідність залучення суб'єктів освітнього процесу до конкретних видів діяльності, пов'язаних з природоорієнтованою роботою.

Теоретичними питаннями формування екологічної компетентності учнів займалися такі видатні вчені, як А. Пруцакова, В. Малишев, Н. Пустовіт, Л. Руденко та ін. [1; 2; 3; 4]. В той же час стає очевидним, що необхідна спеціальна ціленаправлена робота із створення системи природоорієнтованої діяльності навчального закладу як умови формування екологічної компетентності учнів. Пропонуємо широкому загалу науковців та педагогів-практиків ознайомитися з наробками із зазначеного вище питання педагогічного колективу Кам'янсько-Дніпровської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 3 Запорізької області.

Екологічна компетентність як психолого-педагогічна категорія розглядається нами як складова життєвої компетентності, яка стосується взаємодії особистості й навколишнього середовища, та як особистісна характеристика – здатність особистості приймати рішення і діяти у життєвих ситуаціях так, щоб якомога менше завдавати шкоди довкіллю [3, с. 5].

При цьому у формуванні екологічної компетентності враховуємо, що її складовими є аксіологічна (ціннісно-мотиваційна), когнітивна (змістовна, знаннева), діяльнісна (практична, технологічна).

Природоорієнтована діяльність загальноосвітнього навчального закладу розглядається нами як поєднання екологічної освіти учнів, практичної роботи на пришкольній ділянці як моделі локальної екосистеми та науково-дослідної роботи екологічного характеру (схема 1). Головними умовами екологічного виховання є суспільно-корисна праця на землі, широка природоохоронна та екологічна робота в позаурочний час. Запровадження системи природоорієнтованої діяльності базуються на наступних принципах: всезагальності, неперервності й наступності; варіативності забезпечення можливості вибору змісту екологічної освіти; системності і цілісності; особистісної орієнтованості; єдності місцевого, регіонального й глобального підходів; практичної спрямованості [4, с. 15].

При формуванні екологічної компетентності учнів має домінуюче місце екологічна діяльність як освітня технологія. При цьому лінії сполучення екологічної діяльності як освітньою технології і екологічної компетентності як прогнозованого соціально-освітнього результату полягають в наступному (таблиця 1):

Таблиця 1

Лінії сполучення екологічної діяльності і екологічної компетентності

Лінії сполучення	Екологічна діяльність як освітня технологія	Екологічна компетентність як прогнозований соціально-освітній результат
Ціннісні орієнтації	Екологічні цінності (життя, людина, природа, довкілля та ін.).	Соціально-екологічні орієнтації: – бачення позитивного майбутнього; – відповідальність перед майбутніми поколіннями; – моральний резонанс з проблемами навколишнього середовища та надзвичайними ситуаціями, що виникають.
Ціле-покладання	Формування здатності «мешкання в змісті екологічної діяльності».	Сформована здатність взаємодіяти з навколишнім середовищем за екологічними законами, принципами та правилами.
Мотиваційна сфера	Потреба в діяльності з вивчення, захисту, охорони і покращення середовища, що оточує людину.	Мотиваційна складова екологічної компетентності як компонента екологічної культури.
Зміст	Об'єкти, явища, процеси, що відбуваються в навколишньому середовищі.	Сформовані способи діяльності з вивчення, захисту та покращенню навколишнього середовища.
Результат	Володіння усім арсеналом методів, прийомів і форм екологічною діяльності.	Уміння вирішувати різні проблеми, які пов'язані з проблемами навколишнього середовища.

Система природоорієнтованої діяльності ЗНЗ

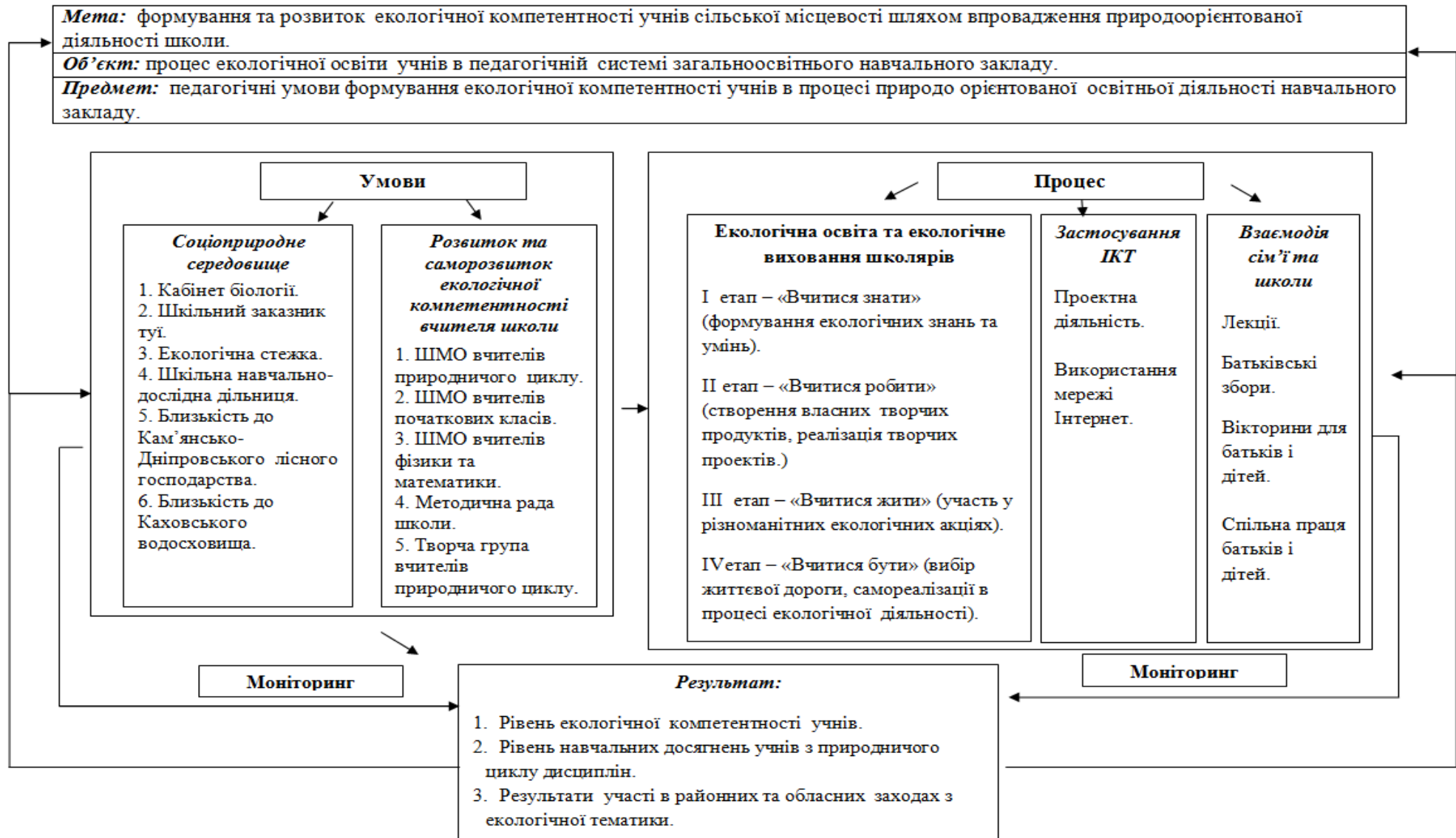

Схема 1

Таким чином, структура «екологічної компетентності» включає в себе знання і вміння, емоції і цінності, практичну діяльність і поведінку. Її формування в учнів загальноосвітнього навчального закладу забезпечується відповідною організацією освітнього процесу, яка передбачає поєднання екологічних знань з власним досвідом школярів та постановку їх у суб'єктну позицію в природоорієнтованій діяльності. Такий педагогічний процес є можливим за умови природоорієнтованого середовища загальноосвітнього навчального закладу, тобто створення відповідних умов.

Ефективність функціонування розробленої та запровадженої системи підтверджено результатами моніторингу рівня знань учнів з предметів, що містять екологічну тематику, які мають позитивну динаміку. За останні роки спостерігається збільшення кількості випускників школи, які навчаються в ВНЗ за спеціальностями природничого напрямку.

Література:

1. Пруцакова О. Л. Сутність та види екологічної компетентності / О. Л. Пруцакова // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Збірник наукових праць. – Ви. 8. – Кн. 2. – Київ : [б/в], 2005. – С. 18 – 20.
2. Пустовіт Н. А. Сутнісні характеристики екологічної компетентності школярів / Н. А. Пустовіт // Зб. наук. праць. Педагогічні науки. Випуск 38. – Херсон : видавництво ХДУ, 2005. – 400 с. – С. 186 – 191.
3. Руденко Л. Д. Взаємодія сім'ї і школи у формуванні екологічної компетентності школярів : методичний посібник для вчителя. / Л. Д. Руденко. – К. : «Педагогічна думка». – 32 с.
4. Формування екологічної компетентності школярів : наук.-метод. посібник / Н. А. Пустовіт, О. Л. Пруцакова, Л. Д. Руденко, О. О. Колонькова. – К. : «Педагогічна думка», 2008. – 64 с.